

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

รูปแบบการศึกษา

เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive study) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มารับการรักษาที่คลินิกเบาหวาน โรงพยาบาลฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ เป็นผู้ป่วยเบาหวานที่มารับบริการตรวจรักษาที่คลินิกเบาหวาน โรงพยาบาลฝาง จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 150 คน ตามคุณสมบัติที่กำหนดดังนี้

1. เป็นผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ได้รับการรักษาโรคเบาหวานด้วยยาชนิดรับประทาน
2. มีอายุตั้งแต่ 35 ปีขึ้นไป
3. เข้าใจ และสื่อสารด้วยภาษาไทยได้
4. รู้สึกตัวดี ไม่มีความผิดปกติทางด้านจิตใจ
5. ไม่มีภาวะแทรกซ้อนรุนแรงที่ปรากฏชัดเจน เช่น อัมพาตแขนขา จอประสาทตาเสื่อม และภาวะไตวาย
6. ไม่อยู่ในระหว่างตั้งครรภ์
7. ไม่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทำการทดสอบคุณภาพเครื่องมือ
8. ยินดีให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 150 คน คัดจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เกณฑ์ในกรณีมีจำนวนประชากรทั้งหมดเป็นหลัก ร้อย ใช้กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 15-30 (บุญชม ศรีสะอาด, 2535 ; ประคอง กรรณสูตร, 2524 อ้างถึงใน ยุวดี ฤาชา และคณะ, 2537) จำนวนประชากรคิดจาก จำนวนผู้ป่วยที่มารับบริการที่คลินิกเบาหวาน โรงพยาบาลฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ที่เป็นผู้ป่วยเบาหวาน

ชนิดที่ 2 จำนวน 489 คน (สำรวจในระยะ 3 เดือน) ข้อมูลเดือนมกราคม – มีนาคม 2548

จำนวนประชากร = 489 คน

ร้อยละ 30 ของจำนวนผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 = $489 \times 30 / 100$

ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง = 146.7

ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาจะใช้กลุ่มตัวอย่าง 150 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่รวบรวมจากเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 65 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 20 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ สิทธิการรักษา รายได้ต่อเดือน แหล่งรายได้ บ้านพักอาศัย พันธุกรรม น้ำหนักตัว ส่วนสูง ระยะเวลาของการเป็นเบาหวาน ระดับน้ำตาลในเลือดก่อนอาหารเช้า โรคประจำตัวอื่น ๆ ปัจจัยเสี่ยง และการใช้ยาต่าง ๆ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามด้านความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานได้ดัดแปลงข้อคำถามจาก สுகกิจ วงศ์วิวัฒน์นุกิจ และรัฐพร โลหะวิศวานิช (2546) จำนวน 15 ข้อ เป็นข้อคำถามในด้านความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโรคเบาหวาน 5 ข้อ ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตัว 5 ข้อ และความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาของผู้ป่วยเบาหวาน 5 ข้อ เป็นข้อคำถามให้เลือกตอบ ถูก กับ ผิด

เกณฑ์การให้คะแนน

ตอบคำถามถูก ให้ 1 คะแนน

ตอบคำถามผิด ให้ 0 คะแนน

ตอบไม่แน่ใจ ให้ 0 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายของช่วงคะแนน มีเกณฑ์การประเมินผล ดังนี้

(บุญชุม ศรีสะอาด, 2535)

ช่วงคะแนนระหว่าง 1-5 คะแนน มีระดับความรู้ต่ำ

ช่วงคะแนนระหว่าง 6-10 คะแนน มีระดับความรู้ปานกลาง

ช่วงคะแนนระหว่าง 11-15 คะแนน มีระดับความรู้ดี

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามวัดเจตคติของผู้ป่วยเบาหวานได้ดัดแปลงข้อคำถามจาก ศุภกิจ วงศ์วิวัฒน์นุกิจ และรัฐพร โลหะวิศวานิช (2546) จำนวน 15 ข้อ เป็นข้อคำถามวัดเจตคติในด้านการควบคุมโรคเบาหวาน 7 ข้อ (ข้อ 1,2,3,4,5,8 และ 12) ด้านคุณภาพบริการ 3 ข้อ (ข้อ 9,10 และ 11) ด้านการปรับตัวเข้ากับสังคม 3 ข้อ (ข้อ 13,14 และ 15) และด้านการใช้ยา 2 ข้อ (ข้อ 6 และ 7) สร้างขึ้นโดยใช้มาตราวัดแบบ Likert Scale ซึ่งมีตัวเลือก 5 ระดับ เป็นข้อคำถามในด้านบวก 8 ข้อ (ข้อ 2,4,5,8,10,12,13 และ 15) และข้อคำถามในด้านลบ 7 ข้อ (ข้อ 1,3,6,7,9,11 และ 14) (รายละเอียดในภาคผนวก ข) มีเกณฑ์การให้คะแนนสำหรับข้อคำถามด้านบวก และด้านลบ ดังนี้

ระดับความเห็น	คำถามด้านบวก(คะแนน)	คำถามด้านลบ(คะแนน)
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	1
เห็นด้วย	4	2
ไม่แน่ใจ	3	3
ไม่เห็นด้วย	2	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	5

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามด้านการปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานได้ดัดแปลงข้อคำถามจาก ศุภกิจ วงศ์วิวัฒน์นุกิจ และรัฐพร โลหะวิศวานิช (2546) จำนวน 15 ข้อ เป็นข้อคำถามวัดการปฏิบัติตัวของผู้ป่วยเบาหวานในด้านการควบคุมโรคเบาหวาน 7 ข้อ (ข้อ 1,2,6,7,8,9 และ 13) ด้านการใช้ยา 3 ข้อ (ข้อ 3,4 และ 5) ด้านการปรับตัวเข้ากับสังคม 3 ข้อ (ข้อ 10,11 และ 12) และด้านคุณภาพบริการ 2 ข้อ (ข้อ 14 และ 15) สร้างขึ้นโดยใช้มาตราวัดแบบ Likert Scale ซึ่งมีตัวเลือก 5 ระดับ เป็นข้อคำถามในด้านบวก 7 ข้อ (ข้อ 3,6,7,9,11,12 และ 13) และข้อคำถามในด้านลบ 8 ข้อ (ข้อ 1,2,4,5,8,10,14 และ 15) (รายละเอียดในภาคผนวก ข) มีเกณฑ์การให้คะแนนสำหรับข้อคำถามด้านบวก และด้านลบ ดังนี้ ดังนี้

ระดับพฤติกรรม	คำถามด้านบวก(คะแนน)	คำถามด้านลบ(คะแนน)
สม่ำเสมอ	5	1
บ่อย	4	2
บางครั้ง	3	3
นาน ๆ ครั้ง	2	4
ไม่เคยเลย	1	5

เกณฑ์แปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยด้านเจตคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับโรคเบาหวาน (ส่วนที่3-4) มีดังนี้ (บุญชุม ศรีสะอาด, 2535)

คะแนนเฉลี่ย	1.00-1.80	หมายถึง	มีเจตคติและการปฏิบัติ ควรปรับปรุง
คะแนนเฉลี่ย	1.81-2.60	หมายถึง	มีเจตคติและการปฏิบัติ พอใช้
คะแนนเฉลี่ย	2.61-3.40	หมายถึง	มีเจตคติและการปฏิบัติ ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	3.41-4.20	หมายถึง	มีเจตคติและการปฏิบัติ ดี
คะแนนเฉลี่ย	4.21-5.00	หมายถึง	มีเจตคติและการปฏิบัติ ดีมาก

การหาคุณภาพเครื่องมือ

1. หาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) ของเครื่องมือ โดยการผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย แพทย์ เกษัชกร และพยาบาล เป็นผู้พิจารณาตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษา แล้วนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนนำไปใช้จริง
2. การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับผู้ป่วยเบาหวาน ที่ศูนย์สุขภาพชุมชนแม่ข่า อ. ฝาง จ.เชียงใหม่ ผู้มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา คือ เป็นผู้ที่อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ใกล้เคียงกัน จำนวน 60 คน ซึ่งเป็นคนละกลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยด้านความรู้ ใช้วิธีคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) จากสูตร KR_{20} ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.73 ด้านเจตคติและการปฏิบัติใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.86

สถานที่ศึกษา

1. คลินิกเบาหวาน โรงพยาบาลฝาง จังหวัดเชียงใหม่
2. คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ขั้นตอนการดำเนินการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ขออนุมัติหนังสือขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากประธานกรรมการบัณฑิตศึกษาสถาน สาขา สาธารณสุขศาสตร์ บัณฑิตศึกษาสถาน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. ทำหนังสือขออนุญาตหัวหน้าศูนย์สุขภาพชุมชนแม่ข่าย เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ และทำหนังสือขออนุญาตในการเก็บข้อมูล ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลฝาง เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่2 ที่มารับการตรวจรักษาที่คลินิกเบาหวาน โรงพยาบาลฝาง จังหวัดเชียงใหม่
3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่สร้างขึ้น วันที่ 14 มิถุนายน 2548
5. ติดต่อพยาบาลประจำคลินิกเบาหวาน โรงพยาบาลฝาง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
6. เลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาครั้งนี้
7. เก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างวันที่ 15 กรกฎาคม 2548 ถึง 31 สิงหาคม 2548 โดยวิธีการให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามที่สร้างขึ้นด้วยตัวเอง และในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างไม่สามารถที่จะตอบแบบสอบถามเองได้ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แทน
8. ตรวจสอบความสมบูรณ์ และความถูกต้องของแบบสอบถามให้ครบตามจำนวน
9. นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ
10. นำเสนอผลการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Statistical Package for the Social Science (SPSS) version 10 และใช้สถิติ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ใช้สถิติเชิงพรรณนา หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน กับการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวาน โดยใช้สถิติไคสแควร์(χ^2) และสถิติการถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis)